

Párizs, 1946–1947: egy békediktátum ügymenete

A békekonferencia előzményei

A második világháború európai harcai az 1945. május 9-i német kapitulációval befejeződtek, de ezzel korántsem rendeződött megnyugtatóan az európai politikai helyzet. Szembetűnő, hogy a győztes nagyhatalmak – Szovjetunió, Amerikai Egyesült Államok, Nagy-Britannia – nem rendelkeztek közös békerendezési tervvel. Németország legyőzése után azonnal megmutatkoztak az érdekellentétek, amelyek a szövetség felbomlásához vezettek. Végül is háromféle elképzelést kellett közös nevezőre hozni, ami nem ment zökkenőmentesen. Sztálin szerint: „Versailles-ban a Szövetségesek nem voltak megfelelően felkészülve, és nem ismételtük meg ezt a hibát még egyszer.”¹ Az angolszász nagyhatalmak is „igazságos” és „tartós” békét hirdettek, amely valamennyi hadviselő fél érdekeit szem előtt tartja. Ez különösen az USA és Nagy-Britannia számára volt fontos, mivel a Szovjetunió Ukrajnának és Belorussziának, tehát két tagköztársaságának önálló tárgyalási pozíciót biztosított, arra hivatkozva, hogy ezek az országok különösen sokat szenvedtek a fasiszta megszállás alatt. Ezáltal, valamint Jugoszlávia és Csehszlovákia várható támogatásával Sztálinék lépéselőnyben voltak.

A békeszerződés megkötése érdekében az első érdemi tanácskozást az 1945. július 17. és augusztus 2. között lezajlott Potsdami Értekezlet jelentette. A győztes nagyhatalmak itt határozták el a Külügyminiszterek Tanácsa nevű szervezet létrehozását, amely majd döntést hoz a békeegyezmények végső tartalmáról. Az alapító okirat meghatározta a békeegyezmények kidolgozásában részt vevő országokat. Tehát a tanács „azoknak az államoknak a képviselőiből áll majd, amelyek az adott feladat esetében érintett ellenséges államnak diktált kapituláció rendelkezését aláírták.” Magyarország tekintetében ez azt jelentette, hogy a békeszerződés-tervezetet a Szovjetunió, az Egyesült Államok és Nagy-Britannia külügyminiszterei állították össze, s annak tárgyalási alapját, szovjet javaslatra, a fegyverszüneti egyezmény szövege képezte.²

A Külügyminiszterek Tanácsa munkájában végül is a három nagyhatalom mellett Franciaország és Kína külügyminisztere is részt vehetett, bár ez utóbbi ellen Molotov tiltakozását fejezte ki. Az első ülészakra Londonban került sor 1945. szeptember 1. és október 2. között. Magyarország tekintetében a szovjet javaslat került elfogadásra. A második, december 15. és 27. között Moszkvában lezajlott ülészakon elfogadták a 4-3-2 elvet, ami azt jelentette, hogy Magyarország sorsát

¹ Fülöp Mihály: *A befejezetlen béke*, 6. o.

² Uo. 16. o.

a három nagyhatalom fogja eldönteni.³ Itt született döntés arról is, hogy a békekonferencia lebonyolításával Franciaországot bízzák meg.

A béke-előkészítés következő állomása a külügyminiszter-helyettesek moszkvai értekezlete volt 1946. január 18. és április 20. között. Ezt követően került sor a Külügyminiszterek Tanácsa április 25. és május 16. közt Párizsban lebonyolított harmadik ülészakára. A magyar békeszerződés vitája április 25. és május 16. között zajlott le. A későbbi békeegyezmény vitás kérdései többségükben voltaképpen már ekkor eldőlték. Magát a békekonferenciát közvetlenül a tanács második, június 15. és július 12. közötti párizsi ülészakája előzte meg.

Az ülések magas száma és a tárgyalások elhúzódnása jól tükrözi, hogy a győztesek milyen nehezen jutottak közös nevezőre. Különösen kényes kérdések alakultak ki az olasz békeegyezmény körül, de a magyar is számos vitás kérdést vetett fel.

A Párizsi Békeértekezlet: 1946. július 29–október 15.

Eredetileg a békekonferenciának még az év május elsején meg kellett volna nyílnia. A 21 győztes állam végül július 29-én a párizsi Luxembourg-palotában gyűlt össze. A nagyhatalmak és az európai országok mellett olyan államok is részt vettek az öreg kontinens jövőbeli sorsának meghatározásában, mint Kanada, India, Ausztrália, Új-Zéland, Etiópia, Kína és a Dél-afrikai Unió. A munka vontatottan indult meg, két hétig csak ügyrendi kérdésekről tárgyaltak. Végül felállították a bizottságokat. A katonai ügyeket egy, a gazdaságiakat kettő, a területpolitikaiakat pedig öt bizottság tárgyalta. A tervezetek minden cikkelyét szavazásra bocsátották, sőt, előfordult, hogy egyes mondatokkal is hasonlóan jártak el.⁴ A konferencia hivatalos nyelve az orosz, az angol és természetesen a francia volt. Arról már korábban megegyeztek, hogy a konferencia a békeszerződések tekintetében nem rendelkezik döntési jogkörrel, csak ajánlásokkal fordulhat a párhuzamosan ülésező Külügyminiszterek Tanácsához.⁵

Ugyancsak korábban született megegyezés arról, hogy a békeszerződéseket első körben a célirányos bizottságokban fogják megvitatni, ezt követően terjesztik be a békekonferencia teljes ülése elé. A szövegek kialakításakor nem vették figyelembe a legyőzött országok érvelését,⁶ sőt, azok küldöttei általában meg sem jelenhettek a sorsukról döntő tanácskozásokon.

A magyar vezetés jól tudta, hogy nem sok jót várhat ettől a konferenciától. Molotov már korábban kijelentette, hogy a május 28-án Párizsban kijelölt határokat

³ Fülöp Mihály: *A befejezetlen béke*, 65. o.

⁴ Romsics Ignác: *Az 1947-es párizsi békeszerződés*, 189. o.

⁵ Balogh Sándor: *A népi demokratikus Magyarország külpolitikája 1945–1947*, 220. o.

⁶ Uo. 223. o.

gyakorlatilag végérvényesnek lehet tekinteni.⁷ A Nagy Ferenc vezette küldöttség június 12–25. közt lezajlott washingtoni, londoni és párizsi tárgyalásai megmutatták, hogy Magyarország a nyugati hatalmaktól sem várhat támogatást, még megértést sem. Szembetűnővé vált az ország külpolitikai elszigetelődése.⁸

A békekonferenciára utazó magyar békeküldöttséget Gyöngyösi János külügyminiszter vezette. A delegáció létszáma ingadozott, mert néhányan, mint Kertész István, a küldöttség főtitkára és Auer Pál párizsi követ már korábban Franciaországba érkezett. Olyan tagjai is voltak, akik csak később, bizonyos témák szakértőiként csatlakoztak a küldöttséghez. Később utazott Párizsba Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter, a delegáció helyettes vezetője is. Augusztus 22-én – kormányfelkérésre, tanácsadóként – Károlyi Mihály is bekapcsolódott a munkába. A delegáció további fontosabb tagjai: Sebestyén Pál, a külügyminiszter adminisztratív helyettese, Faragó László, a Pénzügyi Központ igazgatója, Szegedy-Maszák Aladár washingtoni, Szekfü Gyula moszkvai és Bede István londoni követ stb.

Kertész Istvánnak, a francia kormány mellé akkreditált diplomatának lényegesen nagyobb mozgástere volt a többiekénél.⁹ Fontos szerepet játszott a Boldizsár Iván vezette kilencfős újságírói csapat. A bizottsági ülésekre nem hívták meg a vesztes államok képviselőit: mint a finnek esete mutatja, még a karzaton sem foglalhattak helyet. Ezzel szemben a vesztes államok újságírói a zárt ülések kivételével bárhová bemehettek. Így váltak országuk delegációjának hírszerzőivé. Gyöngyösiék is nemegyszer a magyar sajtósok révén értesültek fontos információkról.¹⁰

A békekonferencia rendezői minden tekintetben igyekeztek gátolni a vesztes államok küldöttségeinek munkáját. A Champs-Élysées-n álló Claridge Hotelben elszállásolt magyaroknak nem voltak íróasztalaik, az iratokat az ágyakon rakosgatták.¹¹ A konferencia titkársága csak augusztus 13-án értesítette a magyar küldöttséget, hogy másnap délután hallgatják meg az álláspontjukat. Gyöngyösi János másnapi beszédét éjszaka írták meg, és Aurelien Sauvageot, az Eötvös Collegium egykori lektora fordította franciára, amit a külügyminiszter szóról szóra megtanult.¹² Beszédében kitért a magyar kisebbség sanyarú helyzetére Csehszlovákiában és Romániában. A magyar–román kérdés tekintetében ismertette a kisebb, 5–6000 négyzetkilométeres határmódosító javaslatot.

A felvidéki magyarok (200 000 fő) egyoldalú kitelepítésével kapcsolatos csehszlovák indítvánnyal kapcsolatban a következőket mondta: „Bármilyen súlyos

⁷ Balogh Sándor: *Magyarország külpolitikája 1945–1950*. Második, bővített kiadás, 182. o.

⁸ Balogh–Gergely–Izsák–Jakob–Pritz–Romsics: *Magyarország a XX. században*, 298. o.

⁹ Romsics Ignác: *Az 1947-es párizsi békeszerződés*, 190. o.

¹⁰ Uo. 191. o., ill. Kertész István: *Magyar békeillúziók 1945–1947*, 316. o.

¹¹ Romsics Ignác: *A párizsi békeszerződés*. In: Rubicon, 2007, 1-2. (tematikus szám)

¹² Romsics Ignác: *A párizsi békeszerződés*. In: Rubicon, 2007, 1-2., 199. o.

is legyen a helyzetünk, lehetetlen megtagadni a legyőzöttől azt a jogot, hogy ezt a követelést az erkölccsel és az emberiséggel ellentétesnek ne vallja. De ha akadna is magyar kormány, amely külső kényszer folytán e döntést elfogadná, önmaga és a magyar demokrácia sirját ásná meg vele. A föld és a nép, amely azt évszázadokon keresztül megművelte és az emberi civilizációba bekapcsolta, elválaszthatatlanul összetartozik. Ezt a kapcsolatot erőszakkal megbontani csak az emberi élet alaptörvényeinek megsértésével lehet.”¹³

A kulisszák mögötti erőfeszítések

Auer Pál még a Külügyminiszterek Tanácsa május 7-i döntését megelőzően találkozót kért a szovjet külügyminisztertől, de Molotov elutasította. Auer és a május óta Párizsban tartózkodó Kertész István sorra felkereste a 21 győztes állam követét, ismertetve előttük a magyar álláspontot. Később, a konferencia alatt a küldöttségek tagjait is tájékoztatták a magyar álláspontról. Kertész még a politikai fődelegátusi tisztséget is visszautasította, hogy megmaradhasson a nagyobb mozgástere. A tárgyalásokra legtöbbször Auer magánlakásán került sor.¹⁴

Kertésznek, Auernek és Szegedy-Maszák Aladárnak döntően nyugati kapcsolataik voltak, ezért többnyire angolszász vagy francia diplomatákkal folytattak tárgyalásokat. Szovjet kapcsolatai csupán Gerő Ernőnek voltak, sőt, a szovjet, jugoszláv és cseh elvtársaival könnyebben szót értett, mint saját küldöttségének tagjaival. Ezek a tárgyalások végül is nem hoztak kézzelfogható eredményt, érdemben nem segítették a magyar ügy előbbre mozdítását. Bizakodásra csupán Bedell-Smith moszkvai amerikai nagykövet ígérete adhatott okot, de végül ez is csak ígéret maradt.¹⁵

Kertész javaslatára szeptember elején Nagy Ferenc miniszterelnök is Párizsba érkezett. Károlyi Mihály közvetítésével tárgyalt Visinszkij szovjet külügyminiszter-helyettessel, Smuts dél-afrikai miniszterelnökkel, Jan Masaryk csehszlovák külügyminiszterrel. Ezek a tárgyalások sem hozták meg a várt eredményt.¹⁶ „Minden el van itt döntve” – közölte Boldizsár Iván újságíróval, majd csalódottan hazautazott. Gerő, kapcsolatait kihasználva, kelet felé próbált puhatólózni. Többek között megbeszéléseket folytatott Manuilszkijjal, az ukrán, és Edward Kardeljjel, a jugoszláv küldöttség vezetőjével.¹⁷ Az ő tárgyalásai sem hoztak kézzelfogható eredményt, talán csak a jugoszlávokkal sikerült jobb viszonyt kialakítani.

¹³ Gergely Jenő–Izsák Lajos: *A huszadik század története*, 272. o.

¹⁴ Békés Csaba: *Európából Európába*, 106. o.

¹⁵ Uo. 107. o.

¹⁶ Békés Csaba: *Európából Európába*, 109. o.

¹⁷ U.o. 110. o.

A terület- és politikai bizottságok munkája

Öt terület- és politikai bizottságot állítottak fel. Ezek közül a magyar mellett a Romániával foglalkozóban is felvetődtek Magyarországgal kapcsolatos kérdések. A magyar bizottság augusztus 17-én alakult meg Sinisa Stankovics, a szerb nemzetgyűlés elnöke irányításával. Tagja volt többek között Vladimír Clementis csehszlovák külügyminiszter-helyettes, Walter Bedell-Smith tábornok, moszkvai amerikai követ és Fedor T. Guszev londoni szovjet követ. A bizottság október 20-ig húsz ülést tartott és tizenkilenc módosító indítványt tárgyalt, továbbá a csehszlovák–magyar kérdés tekintetében albizottság felállítására is sor került.¹⁸

Augusztus 20-án Gyöngyösi János a csehszlovák, a jugoszláv és a román javaslat mellett írásbeli észrevételt nyújthatott be. Ennek lehetőségéről csak egy nappal a határidő lejárta előtt kapott értesítést. Ilyen események többször előfordultak, Kertész István így emlékszik vissza: „Sokszor előfordult, hogy a jegyzékek határidejére vonatkozó információkat vagy a konferenciaülésekre szóló meghívásokat az utolsó pillanatban kaptuk meg.”¹⁹ A magyar delegáció a konferencia titkárságán keresztül még így is tizenöt béke-előkészítő feljegyzést juttatott el minden résztvevő ország küldöttségének a tanácskozás alatt.²⁰

A konferencia ügyrendi menete értelmében csak akkor tárgyaltak egy javaslatot, ha azt az illetékes bizottság valamelyik tagja magáévá tette és tárgyalásra javasolta. Nos, a bizottság augusztus 28-i ülésén a tizenhárom tag közül senki sem támogatta a magyar javaslatot. Másnap a román politikai és terület-bizottságban az ausztrál delegátus felvetette, hogy Erdély kérdésében meg kellene hallgatni a magyar felet is. Ezt Alekszandr Bogomolov párizsi szovjet követ a leghatározottabban ellenezte, de végül az amerikai küldött, Harriman javaslatára elfogadták az ausztrál felvetést. Válaszul a szovjetek indítványozták, hogy ebben az esetben hallgassák meg Romániát is. Végül augusztus 31-én Auer Pál szólalt fel, szeptember 2-án pedig Tatarescu román külügyminiszter kapott szót. Felszólalásában többek közt ezeket mondta: „Katonáink a világ és Erdély szabadságáért estek el. A román hadseregnek ugyanis azt ígérték, hogy Erdély az övék lesz.”²¹ Szavaiból kiderült, hogy a Szovjetunió miért támogatta annyira a románokat. A magyarokat csak hitegette, holott már korábban eldöntötték, hogy egész Erdély Romániához kerül. Ennek ellenére később elfogadták azt a román indítványt, hogy az ENSZ-tagállamok Észak-Erdélyben található javaiban esett károkért is Magyarország fizessen kártérítést.

Augusztus 31-én, a két bizottság közös ülésén Auer Pál a magyar indítvány részeként felvetette, hogy 4000 négyzetkilométer 500 000 fővel, amelynek

¹⁸ Romsics Ignác: *Az 1947-es párizsi békeszerződés*, 205. o.

¹⁹ Kertész István: *Magyar békeillúziók 1945–1947*, 318. o.

²⁰ U.o. 321. o.

²¹ Romsics Ignác: *Az 1947-es párizsi békeszerződés*, 206–208. o.

67 százaléka magyar nemzetiségű, határmódosítás keretében kerüljön vissza Magyarországhoz. A javaslat tartalmazta továbbá Székelyföld autonómiáját és a Romániában rekedt 1 200 000 magyar jogainak biztosítását.²² A javaslatot Tatarescu határozottan elutasította, mivel Románia semmilyen kérdésben nem hajlott a kompromisszumra. Tatarescu úgy viselkedett, mintha állama nem a vesztesek, hanem a győztesek között szerepelne. Erre utal az a tény is, hogy Románia 500 millió amerikai dollár értékű kártérítést és tételszerűen felsorolt kulturális javakat követelt Magyarországtól.²³ Ezt már a nyugati hatalmak is alaptalannak ítélték meg, és elvetették. A bizottság szeptember 5-i döntése Romániának kedvezett. Az elkeseredett hangulatban Magyarországon felvetődött a béke delegáció visszahívása is²⁴, de az ország további sorsa érdekében ezt végül elvetették.

Szeptember 10-én szólalt fel a bizottság előtt Clementis csehszlovák külügyminiszter-helyettes. Beszédében kitért az egyoldalú 200 000 fős kitelepítési transzferre, a pozsonyi hídfő, azaz öt falu Csehszlovákiához csatolására, a magyar revizionizmus visszaszorítására. Még olyan javaslatot is felvetett, hogy a Szent Koronát tegyék az ENSZ-múzeumba. A bizottság tagjait félrevezetve azt állította, hogy magyar csapatok is részt vettek a szlovák partizánok elleni harcokban. Szerinte „...a kitelepítés egy régóta fennálló probléma végleges megoldását célozza, és több évszázados ellenségeskedést szüntetne meg.”²⁵ A szovjet, az ukrán és a jugoszláv bizottsági tag feltételek nélkül támogatta az indítványt.²⁶

A magyar felet szeptember 18-án hallgatták meg. Szegedy-Maszák Aladár washingtoni követ cáfolta a csehszlovák adatokat és felvetette, hogy Magyarország minden további nélkül átvesz felvidéki magyarokat a földdel együtt, de az egyoldalú kitelepítésbe nem egyezhet bele. Pope tábornok, a kanadai delegátus felajánlotta közvetítői szolgálatait, de a csehszlovákok nem voltak hajlandók a tárgyalásra, mondván: egy győztes állam nem fog egyezkedni egy vesztesel.²⁷

A vitás kérdés rendezésére végül albizottságot állítottak fel. Amerikai ellenkezés ellenére az albizottság elnökevé Ukrainát választották, s ez a tény nem tette kérdéssé, hogy végül milyen döntés fog születni. Szeptember 19-én a kanadai küldött három falu elcsatolását javasolta, felvetve egy esetleges területi kárpótlást a közös határ más szakaszán. Csehszlovákia ezt mereven elutasította. Az eset érdekessége, hogy az amerikai tiltakozás ellenére az albizottságba bekerült V. Hajdu csehszlovák diplomata is.²⁸

²² Balogh Sándor: *A népi demokratikus Magyarország külpolitikája*, 240. o.

²³ Balogh Sándor: *Magyarország külpolitikája 1945–1950*. Második, bővített kiadás, 232. o.

²⁴ U.o. 241. o.

²⁵ Balogh Sándor: *A népi demokratikus Magyarország külpolitikája*, 245. o.

²⁶ Dr. Horváth Csaba: *Magyarország 1944-től napjainkig*. 43. o.

²⁷ Balogh Sándor: *Magyarország külpolitikája 1945–1950*. Második, bővített kiadás, 238. o.

²⁸ Balogh Sándor: *A népi demokratikus Magyarország külpolitikája*, 243. o.

A kanadai kormány ellenezte az egyoldalú csehszlovák kitelepítést, de az angol és az amerikai álláspont is elutasító volt ebben a kérdésben. Kertész István szeptember 30-án ismertette a magyar álláspontot az albizottság előtt. Minden eszközzel azon volt, hogy megakadályozza az egyoldalú kitelepítést. Az albizottság október 2-án foglalt állást: az egyoldalú kitelepítést elvetette, a pozsonyi hídfő tekintetében a követelt öt helyett három település – Horvátjárfalu, Oroszvár és Dunacsúny – elcsatolását javasolta. Ehhez hasonlóan járt el a magyar politikai és területi bizottság is.²⁹ Ezzel a bizottság befejezte munkáját és feloszlott.

A gazdasági és a katonai bizottság munkája

A magyar gazdasági kérdéseket a Balkán Gazdasági Bizottság tárgyalta, ide már meg sem hívták a vesztes országok képviselőit, így Magyarországot sem. Az október 3-án tartott ülésen az USA – az I. világháborút lezáró békekötések negatív tapasztalataira hivatkozva – indítványozta a Magyarországra kivetett 300 millió USA-dollár kártérítés mérséklését 200 millióra; mire az angolok felvetették, hogy az amerikaiak előbbre tartják a magyar életszínvonalat, mint a szövetségesek jogos követeléseit.³⁰ A javaslatot elutasították a szovjetek is, mondván: ha az USA valóban segíteni akarna Magyarországon, akkor visszaszolgáltatná a nyugati megszállási övezetben található magyar javakat.³¹

A Németországgal szembeni több százmillió USA-dollár értékű magyar kártérítést a bizottság 9:5 arányban leszavazta, sőt, valami furcsa logika folytán ezt a Szovjetunióknak fizetendő magyar adóssággá változtatta. Elvetette a külföldre hurcolt magyar javak hazahozataláról szóló indítványt is. Nagy vita alakult ki az ENSZ-tagállamok Magyarországon elpusztult javainak kártérítése ügyében. A Szovjetunió 25%-ot javasolt, Nagy-Britannia ragaszkodott a 100%-hoz. A bizottság végül a francia javaslatot fogadta el, amely 75%-os kártérítést igényelt.³² Magyarországot 300 millió USA-dollár értékű jóvátétel megfizetésére kötelezték, ebből 200 milliót a Szovjetunió, 70 milliót Jugoszlávia és 30 milliót Csehszlovákia kapott.

A katonai bizottság ülésszaka rövidnek bizonyult. A vesztes államok kizárásával mindössze egy ülést tartott, ahol a magyar hadsereg létszámát 56 000 főben maximálták, a légierőnek csak 90 gépe lehetett 5000 főnyi személyzettel. Fontos kérdés volt a hadifogyók hazaszállítása, amit az érintett országok hatáskörébe utaltak, de a hazaszállítás költségeit természetesen a vesztes államoknak kellett állniuk.³³ Ezzel újabb nehéz milliókkal terhelték meg az amúgy is katasztrofális helyzetben lévő magyar államkasszát.

²⁹ Uo. 248. o.

³⁰ Borhi László: *A vasfüggöny mögött*, 9. o.

³¹ Gergely Jenő–Izsák Lajos: *A huszadik század története*, 273. o.

³² Balogh Sándor: *A népi demokratikus Magyarország külpolitikája*, 249. o.

³³ Dr. Horváth Csaba: *Magyarország 1944-től napjainkig*, 43. o.

Összegzés

A 42 pontba foglalt, október 12-én megszavazásra kerülő magyar békeszerződés-tervezet számos pontban súlyosabb volt a trianoninál. Ellentmondás a szövegben, hogy amíg az 1. cikk 4/b pontja kimondja a magyar–csehszlovák határ visszaállítását az 1938. január 1-i állapotba, ugyanezen cikk 4/c pontja rendelkezik három település Csehszlovákiának való átadásáról. A békeszerződés végül is nem oldotta meg az elcsatolt területeken élő magyarság helyzetét: nem biztosította jogait, mivel azt a konferencia résztvevői az illetékes állam belügyének tekintették, arra hivatkozva, hogy a Magyarországgal szomszédos államok mindegyike demokratikus jogállam, továbbá tagja az ENSZ-nek, amelynek alapokmányában ott szerepel a kisebbségvédelem. Érdekes álláspont ez, hiszen Clementis csehszlovák külügyminiszter-helyettes a konferencián jelentette ki, hogy országa nem kívánja betartani az ENSZ alapokmányát.

A konferencián szembetűnő volt a nyugatiak hűvös és képmutató magatartása a magyar kérdésekben. Az USA felvetette a kárpótlás mérséklését, ugyanakkor visszatartotta a megszállási övezetében található magyar javakat. Ezek értéke messze meghaladta a kárpótlás értékét. Nagy-Britannia pedig önös gazdasági érdekből ragaszkodott az ENSZ-tagállamok Magyarországon megsemmisült javainak teljes kártérítéséhez, aminek jogossága erősen megkérdőjelezhető, ha számításba vesszük, hogy a veszteségeket nagy részben az angolszász szövetséges légiő bombázása okozta.

A békeszerződés aláírása

A békekonferencia nem oldott meg mindent, számos kérdés nyitva maradt. Ezeket a Külügyminiszterek Tanácsa New York-i értekezletén (1946. október 3. – december 12.) próbálták lezárni, több-kevesebb sikerrel. Itt az ENSZ-tagállamok felé irányuló kárpótlás mértékét 66,5 százalékra csökkentették. A békeszerződések szövegének formába öntése és végleges megfogalmazása a külügyminiszter-helyettesek 1947. januári londoni ülésére hárult. A végleges szöveget január derekán küldték el Magyarországra.³⁴

A Minisztertanács három ülésen, január 10-én, 17-én és 24-én tárgyalta a békeszerződés szövegét, majd február 5-én a Nemzetgyűlés vita nélkül megszavazta a Nagy Ferenc-kabinetnek az aláírás jogát. Másnap Gyöngyösi János külügyminiszter, Sebestyén Pál külügyi államtitkár és Pödör László kabinetfőnök elutazott Párizsba, ahol csatlakozott hozzájuk Kertész István és a követség alkalmazottai. Február 10-én a Luxembourg-palota Clemenceau Termében XV. Lajos egykori íróasztalán fekvő okmányt a 21 győztes és az 5 vesztes állam képviselője írta alá. Az ausztrál

³⁴ Balogh Sándor: *A népi demokratikus Magyarország külpolitikája*, 255. o.

és a belorusz kezdte, Gyöngyösi maradt utoljára. A jelenlevő Illyés Gyula drámai képet festett a Magyarországot fájóan érintő kézmozdulatról: „A kéz feszülten, a megfeszültség nyugalmával róttá a betűket. Az utolsónál, az s-nél hirtelen megrándult, s széles kanyarodást tett. Befejeződött.”

Magyarországon ezúttal elmaradt a visszhang, nem volt harangzúgás, nemzeti gyász, szentmisék. A Nemzetgyűlés 1947. július 16-i ülésén fogadta el a békeszerződést, amely a XVIII. tc. elnevezést kapta.³⁵

LÉNGYEL JÁNOS

Irodalom

Dr. Horváth Csaba: *Magyarország 1944-től napjainkig*. Harmadik, átdolgozott kiadás. Prezident Betéti Társaság, Pécs, 1992.

Gergely Jenő – Izsák Lajos: *A huszadik század története*. Magyar Századok. Pannonica Kiadó, Budapest, 2000.

Békés Csaba: *Európából Európába. Magyarország konfliktusok keresztjében, 1945–1990*. Gondolat Kiadó, Budapest, 2004.

Romsics Ignác: *A párizsi békeszerződés*. In: Rubicon, 2007, 1-2.

Balogh Sándor: *A népi demokratikus Magyarország külpolitikája 1945–1947. A fegyverszünetről a békeszerződésig*. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1982.

Kertész István: *Magyar békeillúziók 1945–1947. Oroszország és a Nyugat között*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1995.

Romsics Ignác: *Az 1947-es párizsi békeszerződés*. Osiris Kiadó, Budapest, 2006.

Balogh Sándor: *Magyarország külpolitikája 1945–1950*. Második, bővített kiadás. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1988.

Balogh–Gergely–Izsák–Jakab–Pritz–Romsics: *Magyarország a XX. században*. Második kiadás. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1986.

Borhi László: *A vasfüggöny mögött. Magyarország nagyhatalmi erőterében 1945–1968*. Ister Kiadó és Kulturális Szolgáltató Iroda, Budapest, 2000.

Fülöp Mihály: *A befejezetlen béke. A Külügyminiszterek Tanácsa és a magyar békeszerződés (1947)*. Héttorony Kiadó, Budapest.

³⁵ Romsics Ignác: *A párizsi békeszerződés*. In: Rubicon, 2007, 1-2.